

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 15/1985-86 med anledning av ltm Sture Gustafssons m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen angående utredning om ändring av nämndemännens avlöningssystem.

Landstinget har den 27 november 1985 inbegärt lagutskottets yttrande över motionen. Utskottet, som hört t.f. häradshövdingen Gustaf A. Nymalm, får härmed värdsamt anföra följande.

Bestämmelser om nämndemännen och om deras arvoden ingår i lagen om nämnden vid häradsrätt (FFS 322/69). Nämnden vid häradsrätt skall bestå av minst sju nämndemän. Är antalet nämndemän större än sju skall det ordnas ett tursystem för deras deltagande i rättens sammanträden. Nämndemannauppdraget är ett kommunalt förtroendeuppdrag. Nämndemännen väljs av kommunfullmäktige för en tid som motsvarar den kommunala valperioden.

Arvode, reseersättning, dagtraktamente och ersättning för förlorad arbetsinkomst erläggs till nämndeman av vederbörande kommun ur kommunens medel i enlighet med de allmänna bestämmelserna om ersättningar för kommunala förtroendeuppdrag. Justitieministeriet skall dock utfärda grunder för nämndemans arvode. Enligt ministeriets senaste beslut (FFS 865/85) skall arvodet per sammanträdesdag vara minst 200 mark. Har nämndeman deltagit i sammanträde före klockan 12.00 och det pågår efter klockan 16.00, utgår arvodet förhöjt med 50 procent. Envar kommun kan i sin arvodesstadga besluta om högre arvode än vad som anges i justitieministeriets beslut.

Till Ålands häradsrätt finns sammanlagt 23 nämndemän knutna. Från Mariehamns stad har sex nämndemän valts, från Jomala och Finströms kommuner två vardera medan övriga kommuner valt en nämndeman. I varje sammanträde med häradsrätten deltar som framgått i regel sju nämndemän. Inför varje arbetsår uppgörs en förteckning över de olika nämndemännens tjänstgöringsdagar så att möjligast jämn fördelning skall uppnås. Under år 1985 sammanträdde häradsrätten till 54 ordinarie och 17 extraordinarie sammanträdesdagar. I medeltal har varje nämndeman därför tjänstgjort 20,5 sammanträdesdagar även om vissa variationer i antalet tjänstgöringsdagar förekommer. Antalet tjänstgöringsdagar per nämndeman inom Ålands

häradsrätt är lägre än riksmedeltalet, som ligger något över 30 dagar per nämndeman.

I anslutning till planerade reformer av underrätternas arbete har justitieministeriet utrett kostnaderna för nämndemännens arbete. Av utredningen framgår att medelkostnaden per nämndeman och dag (arvode, kostnader för förlorad arbetsinkomst, reseersättning och dagtraktamente) i hela landet år 1983 låg på 259 mark. Inom Ålands domsaga var motsvarande belopp 265 mark och inom hela Åbo hovrätts område 267 mark. De genomsnittliga kostnaderna på Åland ligger således mycket nära riksmedeltalet även om självfallet variationer mellan de olika kommunerna i någon mån kan förekomma.

Utskottet har erfarit att kommunala samarbetsnämnden i tidigare sammanhang utfärdat rekommendationer om storleken av de arvoden och ersättningar som betalas till nämndemännen i avsikt att så långt som möjligt förenhetliga dessa. Samarbetsnämndens styrelse har dessutom nyligen vidtagit åtgärder för att kartlägga i vad mån variationer förekommer mellan de olika kommunerna i fråga om kostnaderna för nämndemännen. Utskottet har vidare inhämtat att det inom justitieministeriet för närvarande förbereds en reform av underrätternas arbete så att dessa i framtiden i regel skulle bestå av en domare och tre nämndemän. Vissa typer av ärenden skulle kunna avgöras av en domare ensam utan bistånd av nämndemän. När reformen genomförs, kommer den att innebära att antalet sammanträdesdagar per nämndeman ytterligare sjunker och att kommunernas kostnader i motsvarande grad minskar. Som ovan framgått är antalet sammanträdesdagar redan nu lägre på Åland än i hela landet.

Enligt 11 § 2 mom. 13 punkten självstyrelselagen tillkommer riksmyndigheterna lagstiftningsbehörigheten beträffande bl.a. rättegångsväsendet. I övrigt är nämndemannainstitutionen som ovan framgått en kommunal angelägenhet. Den i motionen väckta frågan ligger således utanför självstyrelsens kompetens och det är enligt utskottets mening inte heller ändamålsenligt att landskapsstyrelsen på det sätt motionärerna föreslår skulle komma att befatta sig med saken. Eftersom frågan dessutom redan i andra sammanhang är aktuell, dels genom den planerade underrättsreformen, dels genom kommunala samarbetsnämndens utredningar, anser utskottet det inte påkallat med ytterligare åtgärder från landskapsstyrelsens sida. Utskottet föreslår därför att motionen måtte förkastas.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget med förkastande av
hemställningsmotion nr 5/1985-86
måtte bringa betänkandets motivering
till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 13 mars 1986.

På lagutskottets vägnar:

Sune Eriksson
ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare.

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sune Eriksson samt
ledamöterna Andersson, Börje Eriksson och J-E Lindfors.